

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU21

Språkplikt – deltagande i vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) för rätt till försörjningsstöd

---

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i socialtjänstlagen.

Regeringens förslag innebär att den enskilde vid behov ska delta i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) eller motsvarande utbildning vid folkhögskola för att anses stå till arbetsmarknadens förfogande, en s.k. språkplikt. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte deltar i sfi. Syftet med tillägget är att tydliggöra för den enskilde vikten av att delta i språkutbildning för att därigenom förbättra möjligheten att få ett arbete och att etableras i Sverige.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 april 2021.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns en reservation (V) och ett särskilt yttrande (SD). I reservationen föreslås att riksdagen ska avslå propositionen.

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:55 Språkplikt – deltagande i vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) för rätt till försörjningsstöd.

Ett motionsyrkande från allmänna motionstiden 2020/21.

Ett yrkande i följdmotion till propositionen.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	5
Språkplikt – deltagande i vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) för rätt till försörjningsstöd	5
Reservation	9
Regeringens lagförslag (V).....	9
Särskilt yttrande	10
Regeringens lagförslag (SD)	10
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Propositionen	11
Följdmotionen	11
Motion från allmänna motionstiden 2020/21	11
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:55 och avslår motionerna 2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 61 och 2020/21:3811 av Maj Karlsson m.fl. (V).

Reservation (V)

Stockholm den 23 februari 2021

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Per Ramhorn (SD), Mikael Dahlgvist (S), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Christina Östberg (SD), Pernilla Stålhammar (MP), Michael Anefur (KD), Mats Wiking (S), Ulrika Jörgensen (M), Linda Lindberg (SD) och Mats Sander (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2020/21:55 Språkplikt – deltagande i vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) för rätt till försörjningsstöd. Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om proposition.

Två motionsyrkanden har väckts med anledning av propositionen. Motion 2020/21:3811 (V) behandlas i detta ärende, medan motion 2020/21:3807 (M) kommer att behandlas i betänkande 2020/21:SoU24 Socialtjänst- och barnfrågor. I detta ärende behandlar utskottet också ett motionsyrkande från allmänna motionstiden 2020/21. Samtliga motionsförslag finns i bilaga 1.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnar regeringen förslag till ett tillägg i socialtjänstlagen (2001:453).

Förslaget innebär att den enskilde vid behov ska delta i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) eller motsvarande utbildning vid folkhögskola för att anses stå till arbetsmarknadens förfogande, en s.k. språkplikt. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte deltar i sfi. Syftet med tillägget är att tydliggöra för den enskilde vikten av att delta i språkutbildning för att därigenom förbättra möjligheten att få ett arbete och att etableras i Sverige. Tillägget tydliggör vad som enligt förarbeten och rättspraxis ingår i att stå till arbetsmarknadens förfogande.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 april 2021.

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

Utskottets överväganden

Språkplikt – deltagande i vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) för rätt till försörjningsstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i socialtjänstlagen och avslår motionerna.

Jämför reservationen (V) och det särskilda yttrandet (SD).

Gällande rätt

Rätten till bistånd regleras i 4 kap. socialtjänstlagen (SoL). Av 1 § första stycket framgår att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

I Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) ges rekommendationer till stöd för bedömningen i vissa fall av den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL. När det gäller frågan om huruvida behovet kan tillgodoses på annat sätt enligt 4 kap. 1 § finns i de allmänna råden följande rekommendationer (s. 7):

Om den enskilde är arbetslös, bör socialnämnden i regel kunna kräva att han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och är villig att ta erbjudet lämpligt arbete. I detta krav bör också ingå att den enskilde deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, t.ex. arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder. Även grundutbildning i svenska och s.k. arbetsökarverksamheter bör räknas hit.

Kommunal vuxenutbildning i svenska (sfi) är en reguljär utbildning och en rättighet för den som är bosatt i landet och saknar grundläggande kunskaper i svenska språket (se bl.a. 20 kap. 31 § skollagen [2010:800]). Vidare har den som har rätt att delta i sfi rätt att i stället delta i motsvarande utbildning inom en folkhögskola (24 kap. 11 § skollagen).

En utförligare redovisning av bestämmelserna om bistånd och sfi finns på s. 5 f. och 10 f. i propositionen.

Propositionen

Regeringen föreslår att det införs ett tillägg i bestämmelsen om rätten till försörjningsstöd i SoL. Tillägget innebär att den enskilde vid behov ska delta

i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning vid folkhögskola för att anses stå till arbetsmarknadens förfogande.

Kunskaper i svenska är en viktig väg in i samhället

Det enskilt vanligaste försörjningshindret är enligt regeringen förknippat med arbetslöshet. Detta gäller i än högre grad för utrikes födda än inrikes födda. Anledningarna till svårigheter med att komma in på arbetsmarknaden för många nyanlända är bl.a. låg utbildning men också bristande kunskaper i svenska. För den som tar emot försörjningsstöd och saknar kunskaper i svenska är, enligt regeringen, språkstudier och arbete en viktig väg in i samhället.

Genom förslaget kodifieras enligt regeringen den praxis som finns när det gäller innebörden av att stå till arbetsmarknadens förfogande. Syftet med tillägget är att för den enskilde tydliggöra vikten av att delta i språkutbildning och därigenom förbättra möjligheten att få ett arbete och att etableras i Sverige.

Enligt regeringen har förslaget inte företräde framför de arbetsmarknadspolitiska insatser som erbjuds av Arbetsförmedlingen. Förslaget innebär inte heller att socialtjänsten åläggs att bedöma den enskildes språkkunskaper, utan syftar till att underlätta för socialtjänsten att stötta den enskilde att närma sig arbetsmarknaden.

Tillägget om deltagande i sfi ökar enligt regeringen förutsebarheten och rättssäkerheten för den enskilde och ger socialtjänsten en konkret bestämmelse att förhålla sig till. Regeringen understryker vikten av individuella behovsbedömningar. Förslaget utesluter inte andra insatser som kan vara mer lämpliga i det enskilda fallet.

Kunskaper i svenska förbättrar integrationen

Genom förslaget tydliggörs betydelsen av behovet av kunskaper i svenska, vilket enligt regeringen främjar integrationen. Enligt regeringens mening är det viktigt att i lagstiftningen uppmärksamma att den enskilde vid behov bör studera svenska för att öka sina möjligheter att komma in och få fäste på arbetsmarknaden.

Godtagbara skäl för att inte delta i sfi

Om det finns godtagbara skäl har den enskilde enligt 4 kap. 1 § SoL rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande. Som en följd av att deltagande i sfi ingår i begreppet att stå till arbetsmarknadens förfogande gäller, om det finns godtagbara skäl, att den enskilde har rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte deltar i sfi. Det kan enligt regeringen finnas sociala eller hälsomässiga hinder som gör att den enskilde exempelvis inte kan delta i sfi.

Situationer där biståndsmottagaren inte kan avkrävas deltagande i sfi

Kravet på att stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd gäller enligt regeringen den som kan arbeta. Av detta följer att den som inte kan arbeta inte heller kan avkrävas deltagande i sfi för att ha rätt till försörjningsstöd.

Uppföljning

Regeringen avser att ge Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen och analysera förutsättningarna för att fortlöpande på nationell nivå följa upp tillägget i socialtjänstlagen om deltagande i sfi.

Ikraftträdande

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 april 2021.

Motionerna

Avslag på propositionen

I kommittémotion 2020/21:3811 av Maj Karlsson m.fl. (V) föreslås att riksdagen avslår regeringens proposition. Motionärerna anför att det föreslagna tillägget i SoL inte kommer att innebära någon skillnad för biståndsmottagare, socialtjänstens arbete eller samverkansformer eftersom krav på deltagande i sfi redan ställs inom gällande lagstiftning. Motionärerna anför vidare att det råder brist på utbildningsplatser när det gäller sfi och att det därmed finns en risk att en del personer kommer att bli utan försörjningsmöjlighet när de inte kan erhålla någon utbildningsplats.

Krav på deltagande i sfi

I kommittémotion 2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) föreslås i yrkande 61 ett tillkännagivande om sfi-studier som krav för berättigande av försörjningsstöd.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om prestations- och aktivitetskrav för rätt till försörjningsstöd behandlades senast i betänkandena 2018/19:SoU9 och 2019/20:SoU9, båda med namnet Socialtjänst- och barnfrågor. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2018/19:187 och 2019/20:309).

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen anser utskottet att det bör införas ett tillägg i socialtjänstlagen om att den enskilde vid behov ska delta i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) eller motsvarande utbildning vid folkhögskola för att anses stå till arbetsmarknadens förfogande, en s.k. språkpikt. Genom tillägget tydliggörs för den enskilde vikten av att delta i språkutbildning för att därigenom förbättra möjligheten att få ett arbete och att etablera sig i Sverige. Utskottet anser att regeringens förslag är väl avvägt.

Med hänvisning till det ovan anförda ställer sig utskottet bakom regeringens lagförslag. Motion 2020/21:3811 (V) bör avslås. Motion 2020/21:3626 (KD) yrkande 61 får anses tillgodosedd och avslås.

Reservation

Regeringens lagförslag (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3811 av Maj Karlsson m.fl. (V) och
avslår proposition 2020/21:55 och motion
2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 61.

Ställningstagande

Jag anser att det föreslagna tillägget i socialtjänstlagen inte kommer att innebära någon skillnad för biståndsmottagare, socialtjänstens arbete eller samverkansformer eftersom krav på deltagande i sfi redan ställs inom gällande lagstiftning. Till detta kommer att det råder brist på utbildningsplatser när det gäller sfi. Det finns därmed risk för att en del personer kommer att bli utan försörjningsmöjlighet när de inte kan få någon utbildningsplats.

Utgångspunkten måste enligt min mening vara att alla människor i Sverige vill lära sig det svenska språket och bli självförsörjande. I de fall det misslyckas ska det finnas ett yttersta skyddsnät i samhället som fångar upp alla oavsett språkkunskaper. För mig är det av yttersta vikt att rätten till försörjningsstöd inte blir prestationsbunden.

Av nu anförda skäl bör riksdagen avslå propositionen.

Särskilt yttrande

Regeringens lagförslag (SD)

Per Ramhorn (SD), Christina Östberg (SD) och Linda Lindberg (SD) anför:

Sverigedemokraterna ställer sig bakom regeringens förslag till språkplikt då vi ser det som ett steg i rätt riktning. Dock är det viktigt för oss att poängtera betydelsen av särskild tydlighet, för att påvisa det faktum att det med rättigheter också följer skyldigheter.

När det i övrigt gäller frågor om aktiverings- och prestationskrav som förutsättning för att få försörjningsstöd har vi framfört ett antal förslag i motioner under allmänna motionstiden 2020. Vi är medvetna om att dessa motioner kommer att behandlas av utskottet senare under våren 2021 och avser då att återkomma i frågan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:55 Språkplikt – deltagande i vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) för rätt till försörjningsstöd:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

Följdmotionen

2020/21:3811 av Maj Karlsson m.fl. (V):

Riksdagen avslår proposition 2020/21:55 Språkplikt – deltagande i vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) för rätt till försörjningsstöd.

Motion från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD):

61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sfi-studier som krav för berättigande av försörjningsstöd och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

1 §¹

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd enligt första stycket om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd enligt första stycket om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande, *i vilket ingår att vid behov delta i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning vid folkhögskola.* Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Vid prövningen av behovet av bistånd för livsföringen i övrigt får hänsyn inte tas till den enskildes ekonomiska förhållanden om rätten att ta ut avgifter för biståndet regleras i 8 kap.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2021.

¹ Senaste lydelse 2016:654.